

*Kadrina haigla
algusaastad*

Virumaa Maa-arstijaoskonna Kadrina Haigla, nagu teda tol ajal nimetati, asutati 1. jaanuaril 1945. Haigla asukohaks sai Kadrina Jõe tn 5 (praegu Jõe tn 7) teemeister Ilvesele kuulunud maja. 1930. aastal ehitatud elumaja oli ja on arhitektuuriliselt huvitav. See on tornmaja, mille ärklikorruse aknad avanevad kõigi nelja ilmakaare poole. See ehitus erines aleviku tavapärastest majadest tunduvalt. Kadrina teemeister Ilves põgenes 1944. aastal kogu perekonnaga Rootsi.

1. juunil 1945 asus selles haiglas tööle Narvast evakueerunud meditsiiniõde Ella Melnikov (Ella Saukas, sündinud 18.02.1920). Tema mälestuste järgi on kirja pandud alljärgnev meenus haigla seisukorrast ja tööst.

Maja alumisel korrusel asus haigla üldosakond: 2 palatit (üks meestele, teine naistele), valvetuba ja veel üks väike tuba, köök, esik, vannituba ja käimla.

Ülemisel korrusel oli sünnitusosakond, mis koosnes kolmest ruumist: sünnitustuba, imikute tuba ja palat. Ka ülemisel korrusel olid väike köök, vannituba ja käimla.

Haiglal oli ametlikult 10 voodikohta: üldosakonnas 7, sünnitusosakonnas 3. Tegelikult oli neid 14, sest meeste palatisse oli paigutatud 5 ja naiste palatisse 4 voodit. Sünnitusosakonna palatisse mahtus normaalselt 3 voodit, kuid tegelikult oli neid seal 4. Sünnitustoas oli peale sünnitusvoodi veel üks voodi. Kui sünnitajaid oli rohkem, magas keegi neist sama toa põrandal. Imikute toa sisustuseks olid 1 raudvoodi, 1 taburet ja lihtne pommidega seinakell.

Köögi kõrval asuvas väikeses toas kapis hoiti haigla pesu. Selles toas oli ka telefon ning vajadusel kasutati seda ruumi surnukuurina. Haigete rõivad olid mahutatud esikus asuvasse suurde riidekappi.

Alumise korruse köögis oli keset ruumi kahe auguga pliit. Soemüür soojendas ka vannituba. Kogu sisustuse moodustasid vana puhvetkapp, laud akna all ja paar taburetti. Köögist viis üks vannituppa ja sealt edasi pääses käimlasse.

Nii köögis kui ka vannitoas olid kraanikausid. Ülemise korruse köögis asusid pliit, taburet, kraanikauss ja suur veepaak, mille pealispinda kasutati lauana.

Haigla voodid olid saksa sõdurite poolt maha jäetud puuvoodid ölekottidega. Tekkideks olid vanad sõjaväetekid, saadud Virumaa Täitevkomitee Tervishoiu Osakonna kaudu. Voodilinu, samuti haigete seljapesu, oli kaks vahetust. Patju ja käterätte ei olnud, need tuli haigetel endal kodust kaasa võtta. Aknakardinad puudusid täiesti. Esialgu ei olnud ka kitleid personali jaoks. Igaüks käis oma isikliku kitliga tööl. Haiglal polnud mitteringisugustki imikupesu. Sünnitajad tõid kõik lapsele vajaliku kodust kaasa.

Õled voodikottidesse saadi samuti haigla kasutajailt. Kui mees tõi naise sünnitama, siis paluti tal tuua kotitais õlgi, kui naist vaatama või koju viima tuleb.

Sööginõudeks olid plekktaldrikud, kahe kõrvaga emailitud kausid ja alumiiniumist sõdurilusikad, millel teises otsas kahvel. Sööginõusid oli nii vähe, et haigla üld- ja sünnitusosakond ei saanud üheaegselt süüa. Vahepeal tuli nõud puhtaks pesta.

Undla Valla Täitevkomitee kaudu saadi haiglale kütet - palkidest üle jäänud ebamäärase pikkusega tooreid puujuppe. Neid saeti käsitsi. Sageli aitasid õed sanitaridel puid saagida.

Sanitaarne olukord haiglas oli esialgu kohutav. Sõja ajal paiknesid majas saksa sõjaväelased. Alumise korruse käimla ja vannitoa ukсед olid naeltega kinni löödud, sest käimla ja vann olid sõdurite poolt võimatuseni ära reostatud. Üldosakonna haigete siibreid tühjendati õues asuvasse solgikasti. Tervemad patsiendid käisid kuuri taga "asjal". Ka sünnitusosakonna vannituba ülemisel korrusel ei saanud kasutada, sest vanniahi oli katki. Käimla oli seal siiski korras.

Maja all asuv kelder oli täis sõjaväe poolt maha jäetud laskemoona - granaate ja miinisütikuid. Keldrikorrusel asuvas pesuköögis oli küttekolle lõhutatud ja katelgi ära viidud. Haigla pesu keedeti pliidi alumise korruse köögis. Peale seebi pese-

misvahendeid ei olnud. Pesupesija tegi ka tuhalehelist.

Majas oli veevärk olemas, kuid kaevu pump oli rikkis. Vett toodi üle tänava asuvast allikast sakslastest maha jäänud plekkkannudega, kuni selgus, et leidub ka allikareostajaid. Pärast seda avastust hakati vett tooma naabermaja kaevust.

Põrandatelt oli värv ära kulunud ja sanitaridel oli nende küürimisega palju tööd.

Elektrikatkestused olid sel ajal sagedased, aga küünlaid polnud alati saada. Juhtus kord ka nii, et ämmaemand õmbles sünnitaja rebendeid tikutule valgel. Kummikindaid polnud olemaski!

Kord saadeti Tervishoiu Ministeeriumi poolt Kadrina haiglat kontrollima dr Elisabeth Bürger, kes oli Tallinnas Nõmme Väikelastekodu arst. Ta oli 1930ndatel aastatel töötanud Kadrinas jaoskonnaarstina. Dr Bürger oli sügavalt hämmastunud, et haiglal polnud tittede jaoks ühtegi riidehilpu. Ta saatis hiljem Kadrina haiglasse suure paki imikupesu.

Vaatamata ebasanitaarsele olukorrale haiglas mingisugust nakkust siiski lahti ei läinud.

1945. aasta suvel leiti mees, kes oli nõus väljakäigu tühjaks vedama ja ka vanni puhtaks tegema. See oli Võduvere küla elanik Johannes Steinfeldt – rahvasuus tuntud Maie Juhanina. Ta nõudis töö eest 2 pudelit viina. Aga viina sai tol ajal osta vaid valla täitevkomitee loaga. Luba saadi ja viin osteti kauplusest arvega välja. Kuna niisugust arvet ei sobinud Virumaa Täitevkomitee Tervishoiu Osakonna raamatupidamisele esitada, vormistati töö puude lõhkumisena.

Haigla toit oli väga vilets. Toiduaineid saadi ostukaardiga Kadrina Tarbijate Kooperatiivi kauplusest. Muu hulgas oli igal haigel õigus saada 400 g leiba päevas. Sünnitajad sai ka pool liitrit lõssi päevas, teistele haigetele polnud piima ette nähtud. Haiged tõid enamasti toiduaineid kaasa, mis anti kööki koka kätte toidu valmistamiseks. Pühapäev oli kokal vaba päev, siis pidi valves olev sanitar keetma. Üldosakonna haigetele ja

sünnitajatele valmistati toitu eraldi. Keedeti nii alumise kui ka ülemise korruse köögis.

1945. aastal oli haigla personali koosseis järgmine:

Dr Hilda Espenberg - haigla juhataja, ühtlasi Kadrina arstijaoskonna arst;

Jadwiga Tšurakova - ämmaemand (rahvuselt poolatar);

Ella Melnikov - meditsiiniõde (evakueerunud Narvast);

Jekaterina Viira - meditsiiniõde (ilma kutseta, Venemaa eestlane), asendusõde;

Linda Kütt - meditsiiniõde;

Anna Valgelind - pesupesija;

Mare Siirus - kokk;

Ella Tauts, Elvine Jaago, Marie Ainola, Ida Lemnits, Ly Kase-niit, Salme Sulg (lühiajaliselt) - sanitarid.

Meditsiiniõe töötasu oli 310 rubla tolleaegses vääringus. Hiljem lisati sellele 12 rubla nn leivarahaga, seega 322 rubla.

Dr Espenberg külastas haiglat üks kord nädalas. Liiklusvahenditeks olid doktoril arstijaoskonnale kuuluv hobune ja isiklik jalgratas. Hobusemeheks oli Heinrich Nurk - sõjapõgenik Narvast. Kuna arst käis haiglas vaid kord nädalas, tuli õdedel sageli "tohtrit" mängida.

Sama tänava ääres kirdepoolsel naaberkrundil asus ämmaemand Jadwiga Tšurakova elumaja. Enne sõda oli ta oma ametit pidanud eduka erapraksisena, mille abil enamasti kõik neil aastail sündinud Kadrina ja selle ümbruse lapsukesed ilmalevalgust nägid.

Instrumentidest ja muudest tööks vajalikest vahenditest olid haiglal üks Esmarchi kann klistiiri tegemiseks, üks pehme ja üks kõva kateeter ning üks peeglitega kateeter, sünnitajate jaoks üks puust fonendoskoop, millega kuulati ka teiste haigete südameid ja kopse, paar skalpelli, käärid, pintsetid, liivakell pulsi lugemiseks, kupuklaasid, üks suur klaasipurk vati hoid-

miseks ja kaks fajanss-siibrit - üks sünnitajatele, teine üldosakonna haigete jaoks. See oligi peaaegu kogu varandus. Süstlaid esialgu polnud. Õdedel olid isiklikud süstlad kaasas.

Ravimeid osteti arvega Kadrina apteegist, piiritust saadi saja grammi viisi Undlast arstijaoskonnast. Ravimeist oli suur puudus, sest raha ravimite jaoks oli väga vähe. Päevaraha ühe haige ravimite jaoks oli 1 rubla ja 70 kopikat toleaeegses vääringus. Kuu lõpus ei saanud sageli mingit muud ravi teha kui kupud, pealtnäärimine, kompressid või massaaž. Südamehaigetele süstiti peamiselt kamprit. Põletike puhul kasutati valget ja punast streptotsiidi ning süstimiseks brontosiiili. Röga lahtistavaks vahendiks oli eukalüptilehtedest valmistatud tee ja nõmmeliivatee. Kopsukelmepõletiku puhul pandi ka kuppe. Mädaseid veenilaiendeid raviti lootekestadega, mis toodi sünnitusosakonnast ja seoti marlisidemetega haavanditele. See aitas suurepäraselt.

Kord toodi haiglasse naine, kes oli kodus sünnitamise tagajärjel sepsise saanud. Teda võis päästa vaid antibiootikum. Penitsilliin oli maailmas olemas, kuid oli ka väga kallis ning haiglal seda ei olnud. Haige abikaasa muretses hinge hinna eest penitsilliini. Ravitoime oli väga hea ja poolteise nädala pärast lahkus naine haiglast omal jalal.

Kõige vanem sünnitaja oli 56 aastane. Ta laps sündis enneaegsena. Naisel oli ühes rinnas varem olnud roos ja ka teise rinda ei tulnud piima. Dr Espenberg soovitas süüa peenestatud idandeid ja juua kaeraterade keeduvett. Niisuguse ravi tulemusena tuligi naisel piim rinda.

Haigla üldosakonnas olid ravil peamiselt vanad inimesed, kuid mõnikord ka lapsed. Palju oli haigeid Udriku Invaliididekodust, kus sel ajal elasid Suure Isamaasõja invaliidid.

Diagnoose oli mitmesuguseid, isegi suguhaigusi, tähnulist soetõbe ja sügelisi, rääkimata gripist, kopsupõletikust ja difteeriast. Üks mees, kellel dr Espenberg oli diagnoosinud kulanärvipõletiku, osutus marutõbiseks. Ta saadeti Kadina

haiglast Rakvere polikliinikusse konsultatsioonile ja sealt Rakvere haiglasse. Mees suri enne haiglasse jõudmist. Naine, kellel oli diagnoositud gripp, suri ootamatult. Selgus, et tal oli olnud ajukasvaja. Haiglas siiski palju inimesi ei surnud. Sel ajal veel ei saadetud taludest vanu inimesi haiglasse surema. Polnud veel kolhoosiorjust ja taluperel oli aega oma vanu suretada.

1948. aasta detsembris määras dr Espenberg õde Ella Melnikovi haigla vanemõeks. Töötasule see midagi juurde ei andnud. Õde Jekaterina Viira vabastati vanemõe kohalt, kuna ta oli valitud kutsealase ametiühingu esinaiseks.

Dr Hilda Espenberg lahkus Kadrina Jaoskonna arsti töökohalt 1949. aasta kevad-talvel. Samal kevadel tuli Saaremaalt Kadrina arstijaoskonna arstiks dr Dimitrev, rahvuselt tšuvašš. Ta rääkis vene keelt, kuid õppis eesti keele ära - vähemalt oma ameti piires - kolme kuuga. Üks toleaeagne patsient mäletab tema mõnusa aktsendiga öeldud soovitusi: "Tööd tuleb teha ruttu, ruttu, ruttu, aga süüa tuleb tasa, tasa, tasa." Dr Dimitrevile anti korteriks haigla ülemise korruse köök. Uus tohter vallandas õde Linda Küti, kuna too ei täitnud arsti korraldusi. Dr Dimitrev laskis haigla pesukööki müürida uue katla ja ka veetorud ära parandada.

1950. aastal koliti haigla Kadrinast ära Undla mõisahoonesse, kus asus juba varem arstijaoskond. Jõe tänava majja toodi lastesõim, mis seni oli asunud Viru tänava majas nr 6 (tuntud Falgi majana). Lastesõime uueks juhatajaks sai Ella Melnikov.

Ella Melnikov (Saukas), s 1920

Ämmaemand Tšurakova maja Jõe tänavas.

Emad vastündinutega, paremalt esimene Salme Kruusvald tütreaga (Tiiu Uusküla). Valges kütis ämmaemand Jadwiga Tšurakova. Taga sanitar Ida Lemnits. Foto tehtud 1. märtsil 1947.

Istumas (vasakult) med.õed Ella Melnikov ja Ekaterina Viira, jaoskonnaarst dr Hilda Espenberg ja ämmaemand Jadwiga Tšurakova; II reas seisavad (vasakult) majandusjuhataja Magda Stern, sanitarid Elvine Jaago ja Meeta Kallipe, kokk Mare Siirus ja sanitar Alide (Ly) Kaseniit; tagareas sanitar Ida Lemnits, keegi tundmatu meesterahvas ja neiu, kes pidas vaksineerija ametit.

Foto aastast 1947: istuvad (vasakult) velsker Voldemar Kirsimaa, sanitar Meeta Kallipe, velsker Eugen Salu, registraator-sanitar Helene Kübarsepp, majandusjuhataja Magda Stern; seisavad Ella Melnikov, Linda Kütt, Alide (Ly) Kaseniit, Ekateriina Viira, Mare Siirus ja pesupesija Anna Valgelind

Kadrina, Jõe tn 7 XX saj lõpupoolel.

Kaanefotol: Kadrina, Jõe tn 7, maja, kus alustas haigla.

ÜLES KIRJUTANUD VAIKE KALIND
FOTOD ERAKOGUDEST
TOIMETANUD TIIU UUSKÜLA
Neeruti Seltsi Toimetised, A-516 Kadrina 2003

Ostes käesoleva trükise, toetate NEERUTI SELTSI, mis on loodud Neeruti ja selle ümbruskonna kultuurivaramu talletamiseks ja loodushoidliku maailmavaate alalhoidmiseks.